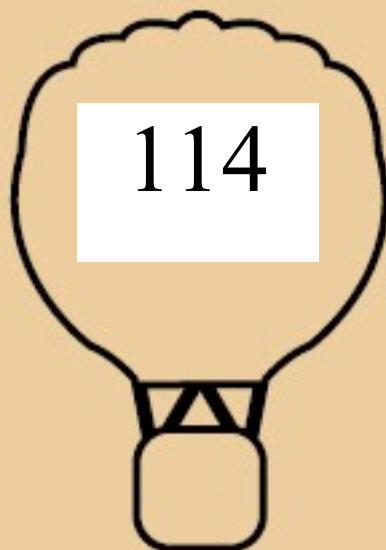

LO GRINHON

La Gazeta dau Vivarés d'en Naut

SOMARI

Nouvelles de Parlarem et des lecteurs du Grinhon-Qu'èra la fèsta ès Vaudavent : photos Jean-Luc Thomas-Sovenirs de Ràdio (1987) Marie Mourier-Paiaa per cantar !-Las chastenhas : Gerard Betton-De l'Irlanda au Vivarés-Chançon de Ponç le Barrutlaire-The Song of Wandering Aengus (1897 : Joan-Claudi Forêt-Fèsta de la musica ès Arlabòsc, lo 21 de junh: photos G. Betton-Per se galar un pauc-Nalboc : Jan Nicolas-La Melanie : Mirelha Thoué-Escrivan au Grinhon : Marcela ; G.B.-La Pola dau Vinheron Ardechés ; Marie-Hélène e Marc Noalha

Nouvelles de Parlarem et des lecteurs du Grinhon

Les deux mois de mai et juin ont été marqués par quelques moments importants de notre activité occitane.

Tout d'abord le 28 mai c'était l'inauguration à Vaudevant du « Chemin de Marie Mourier », *Dins las piaas de Marie Mourier* : sur les pas de Marie. Née à Vaudevant, Marie était allée à l'école du village. Ce cheminement autour du village, inauguré officiellement le 28 rappelle le cheminement de l'enfant. Voir quelques échos de l'événement par la photo, page 3.

Le 21 juin c'était la fête de la musique, Huguette et Marc l'ont animée à Arlebosc, mêlant agréablement les chansons composées par Marc et la tradition que chante Huguette. Une belle soirée. Quelques images en page 8.

Après l'été, dès le mois de septembre, nous retrouverons les chanteurs de Parlarem pour les Journées du Patrimoine. Le dimanche 18 septembre, Huguette et Marc chanteront à Saint-Félicien, peut-être séparément. Le samedi 17, à Satillieu, présentation de l'exposition : « Toponymie occitane en Rhône-Alpes (TORA), toute la journée, conférence vers 16 heures : *Petite histoire de l'Occitan, patois et occitan*, avec Gérard, illustrée de chansons interprétées par Huguette pour les divers dialectes occitans. Enfin Huguette fera chanter le public.

Le Grinhon veut ici remercier la fidélité de ses lecteurs qui se manifestent très souvent par un mot gentil, une petite carte, des vœux au nouvel an, des commentaires aussi...

Anem benlhau nos tornar arrossar per parlar ? demande très justement Marcelle, elle réagit par ailleurs à la belle histoire de notre ami américain Ryan (voir le numéro 113 du Grinhon ou le beau reportage paru dans *Le Réveil*). Un autre lecteur réagit : *Gente tèxte. Es intelligent aqueste joine òme* (G.B.), puis il nous fait profiter d'un souvenir personnel très intéressant. Voir ces deux réactions

en page 10. Enfin certains lecteurs manifestent simplement leurs encouragements et leur soutien par un petit supplément à leur abonnement 15 €, au lieu de 12... et même 20 € parfois. Les finances du Grinhon ne s'en portent que mieux face aux augmentations des coûts de fabrication et surtout des frais postaux.

LO GRINHON

es la revuaa de l'associacion occitana
PARLAREM EN VIVARÈS
D'ès Anonai.

Es mandaa a tots los aderents.
Per la recèure, mandar
12 € per una persona
15€ per un coble a :

LO GRINHON (G. Betton)
La petita Comba
27 rua Marcel Bruyère
07100 ANONAI

Faire lo chec a l'ordre de
PARLAREM EN VIVARÈS.
Los abonaments partan dau n° de Prima
e s'achaban daube lo n° d'Ivèrn

Equipa tecnica, expedicion : M. et JL
Thoué, R.Chanal, U. Betton
Tresorier : J.L.Fourel Maqueta : Quentin
Garnier
Direccion : G.Betton

Per retrovar lo Grinhon e Parlarem sus internet

BARTAVEL

<http://www.bartavel.com/>

*BARTAVEL : una mina d'informacions sus la linga dau
Vivarès de naut .(resp. Patric Cròs)*

Redaccion: (per aqueste numèro) Joan-Claudi Forêt, Gerard Betton, Jan Nicolas, Mirelha Thoué, Marie-Hélène Marteau, Marc Noalha, Marcela e G.B.
Fòtos : Jean-Luc Thomas, Gérard Betton

Qu'èra la fèsta ès Vaudavent

Lo President Sausset de la comunautat de comunas, còpa lo riban que tenon Laetitia Bourjat, Maira de Vaudavent e Michèle Victory encara deputat de l'Ardecha au mes de mai.

Jean Roux, president de l'IEO regionau parlèt en occitan e en francés

Puei chantèran Marie Mourier. A gaucha Annette Mourier

E chantèran encara

La joina
familha
Mourier,
a taula

Sovenirs de Ràdio (1987) Marie Mourier

En 1987 las emissions de ràdio sus las antenas d'Anonai van lhur petit chamin, apreciaas per los amics de la lenga d'òc dau Nòrd-Vivarés. E ne'n siem plus aus començaments ! Dejà cinc ans son passats. L'emission 208, dau 27 d'octòbre, es un bon exemple de ce que fasiam de melhor, se l'òm pòt dire.

Dins una ora e dimi de temps i a, d'assurat, e per una aurelha d'encuei, beucòp tròp de parlòtas, de repapiatges, de barjacariá que l'òm poiriá se'n passar. La magia dau direct es passaa, lo plaser tant novèu d'escotar la lenga que veniá dau « pòste » e que nos amusava, tant coma borringava talament d'emocions prigondas, tot aquò exista plus gaire...

Pasmens aquesta emission content de perlas, de chançons de Josèf Delhomme, famós chantaire de tradicion, tant coma Margarita Granger que chanta aici doas chançons e conta d'istorietas. Enfin Marie Mourier, que començava mas sa collaboracion daube Ràdio-Vivarés. Era encara gaire venguá participar a l'emission e fuguèt pas, se'n manca, daus promèirs animators coma Noël Avenas que faguèt lo bon temps de las emissions de 1982 a 1985. Marie demorava ès San Farcian, pro loent d'Anonai e nos escotava. Quora venguèt nos veire èra prompta. Dins aquesta emission d'octòbre 1987 nos prepausa dejà de textes escrits de sa man.

(tirat de *Sovenirs de Ràdio* per Gerard Betton)

Aqueste jorn d'octòbre 1987 Marie nos chantèt per achabar l'emission : *Soliá quand chantava lo printemps* trovem aqueste texte dins l'edicion de sos textes sos le titre *Las gaminas en champ*.

De'n promèir aviá chantat *Quand me loierà* lo texte èra prompte quasi sens chanjament daube l'edicion finala. Lo chantava sus lo mesme aire que *Quand èro petiotona* (veire CD *Parlarrem : Ieu savo una chançon*). Los textes de Marie van parèisser a chaa pauc a partir de 1989 dins *Lo Grinhon* per finalament èsser regropats dins una promèira edicion en 2007, puei 2017, edicion bilingua.

L'emission fuguèt l'ocasion de lhi pausar de questions sus son passat e sus aquesta lòia. Qu'es Joseph Delhomme que comença.

Quand me loierà

Paiaa per cantar !

Joseph Delhomme : « Èratz loenh d'ès vos ? »

Marie Mourier : Pas loenh, èro pas loiaa bien loenh, enfin l'òm se'n anava pas sovent quand meme. Mas l'òm èra pas maleirós. Los enfants que restavan daube lhurs parents travalhavan mai. Qu'es pas lo trabalh qu'èra dur una fes que l'òm èra abituats, qu'es d'èstre pas en familha.

Gerard Betton : Loenh o pas loenh, a l'epòca i aviá pas d'autò, l'òm-z-èra totjorn loent finalament.

Maurici Valette : A pé !

Marie : L'òm se'n anava la diumenja après meijorn, quand l'òm-z-aviá dinat, la pranièra... Puei faliá rintrar per tornar en champ, sus las quatre o cinc oras. Aviau dimèia ora de chamin... Tant se pet melh.

N'aquel endreit i aviá de chastanhas, n'en ramassavam tota l'autona, si tueit que tombavan. Puei

lo vèspre las triavam autorn de la tabla, per çò que faliá pas metre las picaas, anavan de costat per las bèstias e las autras las menavam sus lo marchat.

E aquí, en triant las chastanhas, de còps i aviá de monde que venián a la velhaa e se chantava. E aquí... (ríres), qu'es per rire ! mas la sola fes que siau estaa paiaa per aver chantat qu'es a una velhaa, en triant de chastanhas :

I aviá un veisin, i a de temps qu'es mòrt, lo paure... m'avián fait cantar e puei me diguèt :

- Chanta ne'n una altra e te dònè cinc sòus.

Ne'n chantei n'autra, me donèt cinc sòus.

Me ne'n faguèt cantar n'autra, me donèt ditz sòus... e aviá plus ren dins sas pòchas. La troa-sièma me faguèt una mia. (Ríres, aplaudiments...)

Gerard : Aqu'es una genta istoara !

Marie : Aquò d'aquí qu'es veritable. Ne'n gardo un bon sovenir.

Quand me loieran (2)

Las chastanhas

Gerard Belton : E vos an pas tornat loiar ?

Marie Mourier : Lais èro 'naa tres estius de suita... Après lais anavo per ramassar de chastanhas, plus granda, a la jornaa, aviau quinze o setze ans.

Gérard : N'i aviá bien de chastanhas ?

Marie : I aviá bien de chastanhas a-n-aquel endreit, qu'èra sus Vaudavent.

Gerard : E las vendián ?

Marie : Las chastanhas se vendián. Ne'n fasiam un grand charjament e mon patron las montava ès La Lovei los jorns de marchat. Alòrs aquí partiam a cinc oras dau matin daube doas paires de vachas. Filavam qu'èra pas jorn, me fasiá menar la recobla, montavo josca au còl dau Marchand, tant se pé plus naut... puei m'entornavo tota sola daube la... Puei, après, ille i arrivava daube una paire de bèstias josca ès La Lovei, quò tirava moens.

Gerard : Quò fasiá una sacré sortiá quand meme ! D'ès Vaudavent ès La Lovei... !

Marie : E oei, quò se fasiá, daube de vachas atelaas e una cobla. Acoblavam.

Joseph Delhomme : Dètz quilòmetres...

A quau moment, los jòus, ès La Lovei, au marchat, i aviá bien de monde per ce que d'ès Ròch-paura ne'n veniá totjorn un car qu'èra borrat ! I aviá mai d'ès Nozèiras, Desbòs, ne'n menava totjorn benlèu dos cars, savo pas quant ! I aviá una tombaa aquí de marchat, los jòus. A l'endar-rèir fasián tots lhurs reservas de chastanhas per economizar lo pan.

Marie : E mon patron ne'n menava de charjaments aus covents. Qu'èra religiós a 'quela epòca. Qu'èra en 32, 33 ...

De l'Irlanda au Vivarés

Per Joan-Claudi Forêt

Chançon de Ponç le Barrutlaire

Anèro diens le boés d'aulanhas
que diens ma tèsta aviau le fèc.
Copèro e pialèro una branca,
pinguèro una ampa sus un fiu.
Los parpalhons de nuet volavan,
las estialas de pelhonar.
Getèro diens le riu mon ampa,
prenguèro una troita d'argent.

Quand l'aguèro botaa a tèrra,
anèro sus le fèc bofar,
mas i aguèt un frofró diens l'èrba,
quauqu'un m'apelèt per mon nom.
Qu'èra una filha lusissenta
dobe aus chaveus flors de pomeir.
Crièt mon nom davant de fure
e disparéisser diens l'èr clar.

Mai que siese un vieu barrutlaire
a través vaus, a través monts,
trovarai bien ont es 'naa, ela,
bicarai sas bocha' e sas mans.
'Nirem diens l'èrba e la lumeira
culhir josca a la fin daus temps
las pomas d'argent de la luna
e las pomas d'aur dau soleu.

The Song of Wandering Aengus (1897)

I went out to the hazel wood,
Because a fire was in my head,
And cut and peeled a hazel wand,
And hooked a berry to a thread;
And when white moths were on the wing,
And moth-like stars were flickering out,
I dropped the berry in a stream
And caught a little silver trout.

When I had laid it on the floor
I went to blow the fire a-flame,
But something rustled on the floor,
And someone called me by my name:
It had become a glimmering girl
With apple blossom in her hair
Who called me by my name and ran
And faded through the brightening air.

Though I am old with wandering
Through hollow lands and hilly lands,
I will find out where she has gone,
And kiss her lips and take her hands;
And walk among long dappled grass,
And pluck till time and times are done,
The silver apples of the moon,
The golden apples of the sun.

Vequià la liura traduccion d'un poèma de l'Irlandés William Butler Yeats (1865-1939), prèmi Nobel de literatura en 1923. Qu'es una de sas òvras mai gentas e mai coneissuàs, mesa en musica per mai d'un chantaire, Donovan entre autres (version en linha). Yeats s'inspirèt d'una chançon grèga qu'aviá legiá en traduccion e qu'adaptèt a l'univèrs irlandés. Assaièro a mon torn d'aclimatar lo poèma diens l'atmosphèra e diens la lenga de nòstre Vivarés. Per que se poguèsse cantar (pue qu'es presentat coma una chançon), gardèro le vèrs octosillabic de l'originau, sens las rimas (que l'auriá fauput completament rescriure), mas en alternant las finalas femeninas e masculinas, per bailar au ritme un pauc de relèu.

Quela istòria d'un vieu que s'es fait vagabond per perseure son songe o sa chimèra es d'una poesia ponhenta, liugeira e lumenosa. Es de tot temps e de tot país. Diriam que fuguèt inventaa per menar aus dos vèrs finaus, que contenan una supèrba metafòra conclusiva.

Vaquí una segonda adaptacion, mai liura, rimaa e benliu pas melhora. Au lector de jutjar.

Anèro au boés de las aulanhas,
la tèsta en fèc, au bòrd dau riu.
Pialèro una branca de sanhas,
pinguèro una ampa sus un fiu.
Au ciau un autre flòt s'eschampa,
estiala' e parpallhons de nuet.
Diens las aigas geto mon ampa,
troita d'argent prenguèro pue.

Bòto la troita sus la riva,
siau 'nat au fèc e l'ai bofat.
Frofró diens l'èrba que s'abriva :
quauqu'un per mon nom m'a sonat.
Qu'èra una filha : piau de burre,
diens sos chaveus flors de pomeir.
Crièt mon nom davant de fure
e s'avalir dins le ronzeir.

Mai que siese un vieu barrutlaire
per monts e vaus querrent son pan,
trovarai ont ela anèt jaire,
bicarai sas bocha' e sa man.
'Nirem diens l'èrba clara o bruna
culhir josca au fons dau temps bleu
las pomas d'argent de la luna
e las pomas d'aur dau soleu.

Joan-Claudi Forêt

Fèsta de la musica ès Arlabòsc, lo 21 de junh

Los chantaires de Parlarem : Marc et Huguette. Chançons modernas e tradicion

Un public
atentiu e
nombrós. La
vespraa fu-
guèt genta
per lo pro-
mèir jorn de
l'estiu.

Chantem lo mai
Le lundi de la Pentecôte.
Vivre ici
L'aiga de la font
La vieille de Mende
Rin drin drin
Auvirem plus l'armònica
Elle et lui
Quand èro petiotona
Parla-mi
Au café dau país
Vira vira
Los tres dalhaires
Lo pont de Mirabel
La color de ton còr
Joselon
Garçons de mon village..
*E d'autres chançons... e
encara*

Per se galar un pauc

Lo Jan Nicolas nos conta un personatge dau temps passat. Qu'es tot lo petit monde d'ès Satilhau que fai revivre per nos dins sos textes.

NALBOC

Savo pas perquè l'apelavan coma quò. Èra maçon ès Satilhau.
Qu'èra avant la darrièra guèrra, militava au partit comunista. Èra montat a París per participar au congrès dau partit. Quand tornèt, li demandèron, qu'aqu'ei qu'avián dit ?
Diguèt : « Savo pas ce qu'an dit, mas an bien parlat ! »

Qu'èra lo lendeman de l'eleccion dau President de la Republica, èra pas content. Lo vèspre en sopan diguèt en sa femna :

-Vosautris los ovriers vòtetz bien per de Gaulle, anem vèire ce que vai vos arriar.
Sa femna li diguèt :
-Veio qu'aqueste après-meijorn as pas begut d'aiga. Minja ta sopa, vai te jaire !

Lo lendeman matin en partant per remontar un mur ès la Font dau Pin, passèt per lo vilatge per achetar un paquet de tabat.

Rencontrèt Filemon qu'abitava ès la Chaberna :

Nalboc : « Diá Filemon te siàs pas essublat ! Que de nòve ès la Chaberna ? »

Filémon : « Veiem pas grand monde, anem tuar lo caion. Èro vengut querre de pèure. »

Nalboc : « Vèio que siàs totjorn leste. »

Filemon : « Pas tant qu'aquò, mon janolh me fai sufrir. Chasque còp que lo temps chamja, zo savo. Encuei qu'ei la traversa. »

Nalboc : « Qu'ei la traversa, quel' aura que ven d'ès San-Julían quò vau franc ren ! Mi zo savo bien. Ma femna ne'n ven !

Jan Nicolas

Vocabulari :

Qu'aqu'ei qu'avián dit : qu'aquò es... : *qu'ont-ils dit* ; vai te jaire : vai te cojar ; querre de pèure : *chercher du poivre* ; traversa : *vent d'ouest/nord-ouest*, auvernassa

Mirelha Thoué conta de temps en temps d'istoaras. S'es lançaa per las escriure. Benvenguá au Grinhon.

La Melanie

La Melanie vodriá ben se mariar daube lo Toine, solament tròva que lo Toine se decida pas vite. Pasmens la Melanie fai sas preières au Bon Dieu tots los matins e tots los vespres coma las sers li l'an dit, mas quò marcha pas.

La recepta deu pas èsser bona.

Un jorn, la Melanie a un'idèia, se ditz : « Lo bon Dieu es bien brava, mas qu'es un òme, comprend ren en las femnas. Vau anar veire la Senta Vierja, quela que ten son petiòton dins sos bras, amont a l'eglisa. Qu'es una femna, me comprendra, ila ».

Veiquià la Melanie que monta a l'eglisa en rasant los murs per pas se faire veire.
Mas lo campanèir la ves, e lo campanèir es un sacre farsaire. Se ditz :
« La Melanie que vai a l'eglisa un jorn de la setmana, qu'es pas bien catolic aquò ; vau anar veire.
La Melanie se planta davant la statua de la Senta Vierja que ten son petiòton dins sos bras, e lo
campanèir s'escond detrès un pilièr per tot veire e tot auvir.
La Melanie parla a la Senta Vierja ; la Senta Vierja es una dama, l'òm li parla en francés :
« Sainte Vierge, faites que je me marie avec le Toine ».
Lo campanèir, detrès son pilièr pren una petita votz per que la Melanie lo reconeisseguesse pas :
« Te mariarès pas, te mariarès pas ».
La Melanie contunua sas preièras, e totjorn quela petita votz : « Te mariarès pas, te mariarès
pas ».
Au bot d'un moment, la Melanie n'a per dessus la tèsta, se vira dau latz dau petit Jesús e li fai :
« Quesa-te bargalhós ! qu'es pas en ti que parlo, qu'es en ta momà ! »

Vocabulari:

Las sers : *les soeurs (religieuses)* ; lo campanèir la ves : *le sonneur de cloche la voit* ; farsaire : *farsaireur* ; s'escond detrès : *se cache derrière* ; auvir : *entendre* ; lo reconeisseguesse pas : *ne le reconnaisse pas (subj.)*

Escrivan au Grinhon

Bonjorn a tots,

Ai ben eissublat de mandar lo chèn per lo Grinhon.

Daube los socis de la COVID, iura la guèrra que menaça... crèio ben qu'anem tots perdre la bola !

A part aquò quò vai pas mau, espèro que vosautres qu'es de meme. Anem benlhau nos tornar arrossar per parlar ?

Ai vegut dins un jornal qu'un american es vengut es nosautres per aprendre a parlar nòstra linga. Aquò nos encoratja e quò nos fai revivre.

Lo bonjorn a tots, amistats, joscamai Marcela

Gente tèxte. Es intelligent aqueste joine òme.

Quand ère assistant de francés en Angletèrra, i a cincanta ans, a l'universitat de Bristol onte se-guissiái de cors de literatura anglesa per los Anglés, (que me foguèron franc utiles après per pas-sar l'agregacion) per la licéncia de francés i aviá una mena de module de provençau obligatòri. Es coma aquò que comencère de legir un pauc de Mistral : ajudèr un collèga anglés a revirar una paja de pròsa de Mistral (de "Memòris e racòntes") en anglés, a còps de dictionaris de Mistral provençau - francés, puèi Harrap's francés-anglés.
Amistat, G.B.

Coisina

LA POLA DAU VINHERON ARDECHÉS

Recepta de totas sasons per 6 personas :

- 1 genta pola d’a pauc pres 2 kg
- 1 botelha de vin roge de Còstas d’Ardecha
- 300 g de champanhons de París
- 200 g de lard magre salat
- 1 genta eschalonha ; de burre ; tan se pet de farina
- 1 òs a mèula (bèu o vèl)
- 6 gruns de pèure ; 3 clavèus de giròfla ; sau

La velha :

Aube 1 blanc de porre, 1 racina e la menusalha de la pola, apromptètz un bolhon dins 3 litres d’aiga.

Quand quò bulhís, plongètz la pola dedins. Laissètz fremir 1 h 30 puei laissètz fresir dins lo bolhon.

Lo lendeman :

Botètz la pola a escolar. La copar en morcèus e la faire revenir dins una paela aube de burre. Chaplètz franc fin eschalonha, champanhons e lard magre (qu’auretz passat davant a l’aiga freida.)

Apondètz tot aquò dins la paela, laissètz-zò tot daurar sens quitar de sohnar, apondètz la cundura (gaire de sau).

Banhètz aube lo vin (tota la botelha) e laissètz bulhir 10 menutas.

Tirètz los morcèus de pola e la garnitura e dispausètz lo tot dins lo plat de servici. Tenir au chaud.

Pochètz la mèula copaa en rondèlas (d’un travèrs de det) a pauc près 1 menuta, tirètz e depausètz-zò aube l’aure dins lo plat de servici.

Liètz la sauça aube un burre maniat, bogètz puei sus lo plat de servici.

De servir chaud, acompanyat d’una botelha dau mesme vin qu’a servit a confeccionar la recepta.

En garnitura :

De chastanhas d’Ardecha qu’auretz pochaas dins lo bolhon de la pola. Si avètz gis de chas-tanhas, poiètz las remplaçar per un ris a la creòla o de trifòlas au forn.

Vocabulari : eschalonha : *échalote* ; lard magre : *poitrine* ; menusalha : *abattis* (bots d’alas, còl, patas, testa ...) ; chaplar : *émincer* ; apondre : *ajouter* ; cundura : *assaisonnement* ; mèula : *moelle* ; l’aure : *le reste* ; bojar : *vider, transvaser*...

Marie-Hélène

(adaptacion occitana : Marc)

**“ANC, DE VIVARES, NON AC CLAM,
QU’OM ESTRAINZ AGUES SET
NI FAM NI FOS COCHAZ.”**

(Jamais, du Vivarais, il n’y eut
plainte qu’un étranger
eût soif ni faim, ni qu’il
y fût tourmenté.)

Peire de Vic

